

Slovesné kategorie osoby, čísla, času, vidu

1. kategorie osoby

- vyjadřuje se **souborem slovesných koncovek**,
- vyjadřuje o ději, zda se vztahuje na: mluvčího (1. os.), adresáta (2. os.), někoho, kdo se promluvy neúčastní (3. os.),

- posuny ve slovesné osobě

1. Význam 1. os. se snažíme zeslabit nebo zesílit:

Nadřu se tady jako kuň. → Člověk se tady nadře jako kuň.

Přecházím k dalšímu dobu práce. → Přecházíme k dalšímu dobu práce.

Já, z Boží vůle král. → My, z Boží vůle král.

2. Význam 2. os. se snažíme zeslabit:

Udělejte si několik kliků. → Uděláme si několik kliků.

2. kategorie čísla

- je spjata s osobou, vyjadřuje se **souborem slovesných koncovek**,
- vyjadřuje **singularitu** nebo **pluralitu původců děje** (v aktivu) nebo objektů děje (v pasivu),

- posuny ve slovesném čísle

Pane Nováku, jak jste se měl?

3. kategorie času

a) **časy objektivní** (podle vztahu k okamžiku promluvy):

1. **prézens**
2. **futurum**
3. **préteritum** (probíhá po okamžiku promluvy) – tvar složený
(*kreslil jsem*)

- kategorie času se určuje **jen u indikativu** (oznamovacího způsobu)

b) V češtině lze vyjádřit i **časy poměrné**, jde vždy o vzájemný časový poměr dějů.

Poměrné časy lze v češtině vyjádřit pomocí přechodníků, ale i prostředky lexikálními, syntaktickými atd.

- **časy poměrné** (relativní):

1. *Dívaje se na televizi, četl si knihu.* / *Díval se na televizi
a zároveň si četl knihu.*

2. *Dopsav to usnul.* / *Když jsem to dopsal, usnul jsem.*

3. *Těším se, že přijde.*

4. kategorie vidu

- dokonavá a nedokonavá slovesa se liší vztahem k završenosti děje:

1. **dokonavá** (perfektivní)

2. **nedokonavá** (imperfektivní)

- některá nedokonavá slovesa vyjadřují také násobenost (*volává*)

Slovesa párová

- řada českých sloves tvoří **vidové dvojice** = **slovesa párová**

píše – napíše, koupit – kupovat

Některé vidové dvojice se tvoří od jiných základů (tzv. supletivismus)

vzít – brát, složit – skládat, ...

Některá česká slovesa **vidové dvojice netvoří**:

1. slovesa jednovidová

a) **imperfektiva tantum** (pouze nedokonavá)

mušet, vědět; stát, spát, ...

b) **perfektiva tantum** (pouze dokonavá)

nadchnout, prospat, ...

2. slovesa obouvidová (fungují jako nedokonavá i dokonavá, ale v konkrétním textu mají jen jeden vid)

absolvovat, věnovat, darovat, jmenovat, ...

Loni jsem absolvoval státní zkoušku. (vid dokonavý)

Promoce absolvuji se studenty každý rok. (vid nedokonavý)